Nro 3097.

SENAT RZĄDZĄCY

Wolnego, Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu.

Postrzeżono w bieżącym roku, iż we wsi Narodowey Jaworznie, w Okręgu Wolnego Miasta Krakowa, o mil siedm od tegoż Miasta, a o Milę od Granicy Szląska Pruskiego odległey, znayduie się o sześćdziesiąt pięć Sążni Wiedeńskich niżey Bramy murowaney, do głównego podkopu tamteyszey Kopalni Węgla prowadzącey, wytryskuiące źrzodło wody ciepłey. Zesłana w celu rozpoznania na mieyscu własności tey wody, stopnia ciepła i przyczyny onego Kommissya, złożona z iednego Członka Senatu, z Protomedyka Wolnego Miasta Krakowa, tudzież Professorów Chemii, Fizyki, i Pharmacyi w Uniwersitecie Jagiellońskim, przekonała się: iż źrzodło wyżey namienione pod Niebem będące, wydaie wodę Mineralną znacznego stopnia ciepła dochodzącą, bo w kotlinie iego znalazła Kommissya ciepło 32*ch* stopni, na Termometrze P. de Reaumur, w samym zaś wytrysku pokazało się ciepła 35. stopni, i tęż samę temperaturę miały inne źrzodła w bliskości odkopane.— Że iednak źrzodło to przed rokiem (podług poczynionych w tey mierze wywodów Słownych) było zupełnie zimnym, a przyczyna prawdziwa zagrzewania się tego, niemogła bydź przez Kommissyą z pewnością naznaczona, i poźnieyszym badaniom docieczenie iey zostawionym bydź musiało: przeto o trwałości w tym

stopniu

stopniu naturalnego ciepła zapewnić niemożna, inne atoli własności namienioney Wody zasługuią, ażeby na nię uwaga Znawców zwróconą została.— Poczynione przez wyżey wspomnioną Kommissyą doświadczenia, wykazały nayprzód, iż Woda ta w źrzodle podniebnym, oprócz namienioney temperatury 32. do 35. stopni ciepła dochodzącey, ma kolor zupełnie biały, doskonale przeyrzoczysty, smak cierpki, iednakże znośny, woni żadney, i tey iest obfitości, iż w dwóch godzinach napełnia mieysce 98. stop sześciennych obeymuiące. Dalsze doświadczenia odkryły następuiące własności Chemiczne, iż:

1. Z Tynkturą Słonecznika czerwienieie.—
2. Rozgrzana, daie Gaz, który precypituie Wodę wapienną.—
3. Ammonia i Woda Wapienna, czyni osad żołty.—
4. Galasowy kwas daie osad fioletowo czarny.—
5. Prussian Potażu robi osad błękitny.—
6. Z Solanem Wapna pozostaie osad biały, który się nieroztwarza w kwasie osobnym.—
7. Z Saletranem Srebra mąci się.—
8. Z szczawianem Ammonii robi osad biały, który się w Wodzie nieroztwarza, co dowodzi że się w niey znayduie Wapno. Rozbior zaś okazał, iż w kwarcie iedney Paryzkiey z czterdziestu siedmiu calów sześciennych, znayduie się.—

Siarkanu Żelaza	—	—	4,337. gran.
Solanu Wapna	—	—	0,038. „
Siarkanu Wapna	—	—	0.345. „
Węglanu Żelaza	—	—	0,384. „
Materyi palney	—	—	0,268. „

Po-

Powtórzone doświadczenie z podobnąż Wodą zimną z Kanału-podkopowego wziętą, i do Krakowa przywiezioną, okazało: iż z 138. calów sześciennych otrzymano:

1. Gazu kwasu węglikowego nad Merkuryuszem calów 5.
2. Reszta ważyła 81. gran.

Ta zaś reszta wydała.		Co wynosi na kwartę Paryzką.	A na funt ieden.
Gazu Węgliwego 3. Cale.			
Siarkanu Żelaza	75. gran	— 25,540. gran	„ 15. gran.
Siarkanu Wapna	1. „	— 0,340. —	„ 0,2.
Solanu Wapna	$\frac{1}{2}$ „	— 0,170. —	„ 0,1.
Węglanu Żelaza	2$\frac{1}{2}$ „	— 0,851. —	„ 0,5.
Materyi palney	2$\frac{1}{2}$ „	— 0,851. —	„ 0,5.

Wypadki tych doświadczeń, udzielonemi zostały Wydziałowi Lekarskiemu, w Uniwersytecie Krakowskim, który dał swoie zdanie, iż Wody Mineralne Jaworznickie, zawieraiąc w sobie znakomitą ilość Węglanu, Siarkanu, Żelaza, nadto Gazu Węglikowego wolnego, a przeciwnie w bardzo małey i nic nieznaczącey ilości Selenitu czyli Gipsu, bo tylko 0,2 grana na funcie, ktorenby ich podeyrzanemi czynił; a nawet znane wtym względzie iako żelazne Wody Pirmontskie, Francuzkie w Montd'Or, i Włoskie w Pisciarelli ilością Żelaza przenosząc, mogą bydź użytecznemi w względzie Lekarskim, Chorym wolnym od Suchot, niemaiącym skłonności do zapalnych chorób Żołci, lub uległym zatkaniom Trzewow, tak zewnętrznie, iak wewnętrznie w następuiących chorobach:

1.

1. Przeciwko robakom gdy się w porannych godzinach naczczo pić daie.—

2. W krwotokach gdy stosownie do stopnia słabości, mniey lub więcey Wodą słodką rozcienczona chorym do picia, i kąpania zaleci.

3. W upławach białych Płci Żeńskiey, in Chlorosi, w słabościach po ciężkich chorobach in Diabete, pollutionibus, i w Reumatyzmach długo ciągłych; w chorobach zaś z osłabienia właściwego pochodzących, mogą bydź użytecznemi, gdy stopień wzmacniaiącego działacza, z pomocą słodkiey Wody stopniowi słabości przez tam znayduiącego się Lekarza, tak do zewnętrznego iak wewnętrznego użytku zastosowanym będzie.

4. Nakoniec in Gonorhoea Venerea, może bydź równie ta Woda po uleczeniu pryncypalney choroby środkami należytemi, w pozostałém ieszcze osłabieniu środkiem wzmacniaiącym.—

Niewątpi Senat, iż uczone te badania Osób gruntowną znaiomość rzeczy posiadaiących, dostatecznemi będą do zachęcenia Lekarzy tak tuteyszo Kraiowych, iak Ościennych, ażeby starali się korzystać z tego dobrodzieystwa natury, które ku uldze cierpieniom Ludzkim wskazuie.—

w Krakowie dnia 22 Grudnia 1818.

Wodzicki

Mieroszewski Sekr. Jen. Senatu.